

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes til tidsskriftet@legeforeningen.no

Debatt om forbryterens sjel

Schaanning E

Kampen om den forbyterske sjel

Kriminal-filosofiske vitenstrekk. 294 s, ill.

Oslo: Unipub, 2002. Pris NOK 298

ISBN 82-7477-112-5

Boken henvender seg til dem som måtte være interessert i spørsmålet om skyld og straff fra en idéhistorisk og filosofisk synsvinkel. Når det gjelder leger, peker psykiaterne seg ut som en sentral målgruppe, ettersom boken i stor utstrekning fokuserer på rettspsykiatri.

Bortsett fra innledningskapitlet er alle kapitler publisert tidligere som artikler eller essays. Dette betyr at boken bare i begrenset grad behandler de siste endringene i straffeloven med relevans for rettspsykiatri. Til gjengjeld gir den en omfattende bakgrunn for å diskutere disse endringene.

Rettspsykiatriens historie inntar en sentral plass. Spesielt er forfatteren opptatt av Cesare Lombroso (1835–1909) og hans lære om «den fødte forbryter». Her trekker han linjer mellom Lombrosos klassifisering av forbryteren, basert på biologiske og sosiale årsaksfaktorer og rettspsykiaternes senere klassifisering etter *sjelsevner* og *karakteravvikende personlighet*. I begge tilfeller fokuseres det på forbryteren og ikke forbrytelsen, og det åpnes for tidsubestemt forvaring basert på psykiaternes prognose. Her tar forfatteren et kraftig oppgjør med usikkerheten i rettspsykiaternes forutsigelser. Han harselerer også med «diagnosene» i rettspsykiatrien, som han i stor utstrekning mener er basert på sirkelargumentasjon: Fordi du har gjort farlige ting er du syk, fordi du er syk er du farlig.

Også når det gjelder spørsmålet om forbryterens tilregnelighet, gir forfatteren rettspsykiaterne det glatte lag. Han stiller seg kritisk til å redusere spørsmålet om «skyld» til et spørsmål om psykiatrisk diagnose, idet rettspsykiateren på denne måte de facto får dømmende myndighet. I tilknytning til utilregnelighetsspørsmålet påpeker han også det problematiske ved å skille ut en gruppe som ikke kan straffes på grunn av «sykdom», fordi man derved gir rettsvesenet alibi for det trenger for å straffe de «normale» med god samvittighet. Under særlig vanskelige sosiale omstendigheter kan det jo være så som så med forbryterens «skyld».

Bokens styrke er at den på en spennende måte tar opp til debatt en rekke grunnleggende spørsmål vedrørende spørsmål om «forbryterens sjel». Svakheten er forfatterens ensidig negative og polemiserende holdning til rettspsykiatrien, som preges av liten forståelse for at også medisinerne kan være meningsberettiget når det gjelder dette sammensatte fagfeltet.

Odd Steffen Dalgard

Institutt for allmennmedisin og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Om solstråling for skoleelever

Henriksen T, red

Solstråling

Sol – ozon – helse. 123 s, tab, ill. Oslo:

Gyldendal Akademisk, 2002. Pris NOK 229

ISBN 82-05-30406-8

Dette er oppfølgeren til *Deilig er den himmel blå*, et lite hefte brukt på flere klassetrinn i skolen. Forfatterens hensikt med denne boken er å gi informasjon om solstrålingens betydning for vår helse og

gi en naturfaglig bakgrunn for hvordan man bør styre sine solvaner. Målgruppen er igjen skolen.

Boken er oversiktlig og tematisk bygd opp omkring emnene solstråling eller elektromagnetisk stråling, ozonlaget, UV-stråling spesielt og til slutt solstrålingens helsemessige betydning. Den er rikt illustrert med gode bilder og illustrasjoner som forklarer og utdyper teksten på en forbillig måte. Enkelte emner i boken krever noe naturfaglig kunnskap og er merket for spesielt interesserte.

La det være sagt med en gang: Boken gir «solid bakgrunn for egne meninger», som det heter i annonsen for en annen trykksak. Den er imidlertid såpass tematisk omfattende at det kan være vanskelig å se hvordan en skoleelev skal finne rom for den fordypning boken krever, selv om flere temaer behandles i fag som fysikk og naturfag. For kolleger som ønsker en fotobiologisk innføring eller oppdatering kan boken anbefales. Spesielle sykdommer som vitiligo og psoriasis blir noe overfladisk behandlet, og burde kanskje vært fjernet.

Den allmenne interesse for solstråling og kreft skyldes for en stor del økning i antall tilfeller føflekkreft. Det er litt kjedelig at så mye god, objektiv bakgrunnsinformasjon ender opp med konklusjoner og råd som er diskutabile. Påstanden om at «de fleste forskere mener Setlow-spekteret bør legges til grunn når man vurderer virkningsspekteret for melanominduksjon», er tvilsom. Under denne forutsetning skyldes økningen i antall tilfeller av melanom hovedsakelig økt UVA-eksponering. Dette er i beste fall kontroversielt. Synet gjenspeiles også i forfatterens syn på bruk av solkrem, noe han ikke vil anbefale uten forbehold. Om den da egner seg godt som informasjon til ungdom, er diskutabelt og ikke i tråd med anbefalinger fra vår egen Kreftforening.

Per Helsing

Hudavdelingen
Rikshospitalet

Er legene stressede, trette og misfornøyde?

Malmström C, Holm H

Men du själv då?

Handbok i konstruktiv stresshantering för läkare och andra behandlare. 220 s, ill.

Stockholm: Liber, 2002. Pris SEK 212

ISBN 91-47-05132-9

For 30–40 år siden var leger en hardt arbeidende, stolt og frisk yrkesgruppe som opplevde arbeidet som meningsfullt. Nå synes legene å ha blitt en samling stressede, trette og misfornøyde samlebandsarbeidere. Hovedårsaken er at legene har gått fra en yrkestilværelse preget av høy aktivitet og høy kontroll til å ha fortsatt høy aktivitet, men med liten innflytelse over virksomheten. Disse påstandene står å lese i en ny bok skrevet av de svenske legene Clas Malmström og Herman Holm.

Leger har tradisjonelt hatt et betydelig lavere sykefravær enn andre yrkesgrupper, og de går ofte på jobb med de samme plagene som de sykmelder sine pasienter for. Slik sett kan man hevde at legenes sykefravær er for lavt, og at de har tatt for lite hensyn til egen helse (1). Nå ser dette ut

til å endre seg. Sykefraværet blant leger er på vei opp. Skyldes dette at leger er sykere enn før – eller begynner de å ta mer hensyn til seg selv og egen helse?

Bokens formål er at leger skal håndtere stress bedre og øke eget velbefinnende og livsglede. Intet mindre. Boken er inndelt i ni kapitler, bl.a. om å bli anmeldt, konflikthåndtering og mer fornuftig bruk av PC. Boken avsluttes med tre praktiske deler. Første del består av selvutfyllingsskjemaer, deretter gis forslag til øvelser på stresshåndtering og avspenning. Helt bakerst er en kort referanseliste, men ingen stikkordliste.

Målgruppen er ikke bare leger, men også andre behandlere. Den ene forfatteren er psykiater, den andre driver et eget firma innen «performance management, personalvård och ledarutveckling». Det er ord i tiden. Verre blir det når det i teksten oppgis adresse, e-post og telefonnummer til dette firmaet, og ingen andre.

Erlend Hem
Tidsskriftet

Litteratur

1. Aasland OG. Bakerens barn. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 3504.

Politisk ungdomsroman av legeforfatter

Lund MB

Rosa L

208 s. Oslo: Cappelen, 2002. Pris NOK 210
ISBN 82-02-22126-9

May B. Lund, forfatter, lege og forsker ved Rikshospitalet har skrevet ungdomsromanen *Rosa L*. Romanen tar utgangspunkt i livet til Rosa Luxemburg (1871–1919), en kvinnelig polskfødt revolusjonær som ble

drept i kjølvannet av arbeideropprøret i Berlin etter den første verdenskrig.

Rosa L var jøde og opplevde alt i sine barndomsår urettferdigheten som rammet jødiske familier. Dette var med på å tenne hennes sosialistisk orienterte samfunnsengasjement. Etter universitetsstudier i Zürich flyttet hun til Tyskland hvor hun virket som revolusjonær politiker. Her var hun med på å danne det som senere skulle bli det tyske kommunistpartiet. Hun var en begavet teoretiker, og forfattet flere sosialistiske skrifter.

Romanen er lagt opp som en biografisk fortelling, der forfatterens diktning om hovedpersonens private liv veves sammen med politiske hendelser fra perioden rundt århundreskiftet frem til like etter den første verdenskrig. En viktig hendelse i romanen

er Rosas møte med Leo, fordi møtet utfordrer prioriteringene i hennes liv – hennes følelser for Leo kontra hennes politiske arbeid. Skildringen av dette forholdet, og av Rosas vanskelige relasjon til sin egen familie, utgjør rammefortellingen i boken. Dette aspektet ved romanen vil nok appellere mest til bokens unge lesere.

Rosa L er en engasjerende roman om en viljesterk og modig kvinne. Boken er lettlest og formidler mye kunnskap om sentrale politiske prosesser fra den aktuelle tids epoken. Den faktiske og historiske bakgrunnen for romanen kunne imidlertid ha kommet tydeligere til uttrykk, f.eks. i form av et forord eller etterord. Jeg tror mange jenter i tenårene vil ha glede av denne boken.

Tone Skaali
Medisinsk klinikk
Aker universitetssykehus

Morderjakt blant vindskjeve på Oslos vestkant

Bjørn Bottolvs

Is

275 s. Oslo: Kolon Forlag, 2002. Pris NOK 278
ISBN 82-05-30755-5

Bjørn Bottolvs er førstebetjent ved Oslo politikammer og debuterte i 1999 med kriminalromanen *Kometen*. Hans andre roman, *Is*, forteller om kunstmaler Paul Wickmann som ikke dukker opp til åpningen av sin egen utstilling og blir meldt savnet. Politibetjent Jo Kaasa får i oppdrag å etterforske saken sammen med kolleger ved Majorstua politistasjon. Etter kort tid meldes det at noen har anbrakt et ille tilredt lik i et hull i isen på Sognsvann. I den videre etterforskning finner politiet først en kvinne skutt i en hytte i Bærumsmarka, og deretter et mannslik i en veigrøft i Holmenkollåsen. Forfatteren gir etter hvert leseren et betydelig persongalleri å velge morderen blant.

Selv om etterforskningen for det meste finner sted på «beste vestkant», er det samfunnets mer skyggefulle personer vi møter. Småkriminelle narkomane som stikker politiet med sprøytespisser, psykotiske hospitsbeboere, asylsøkere og alkoholikere. De personer som oftest vekker forargelse og avsky, beskrives med forståelse og varme. Boken er således uten fordømmelse av så vel gjerningsmann som andre skurker vi treffer i boken.

Etterforskningen foregår parallelt med rutineoppdrag, og morderjakten avbrytes derfor av «tilfeldige» selvmord og restaurantrangel. Boken gir et troverdig bilde av politiyrket, men forhåpentlig er stress og tidspress en smule overdrevet. Hovedpersonen skal på samme tid håndtere bekymring over mulig HIV-smitte fra en narkoman, voldstrusler mot sin egen sønn, en

mobiltelefon som ustanselig ringer og innkjøp av blomster til en bryllupsdag som nesten gikk i glemmeboken.

Dette er spenningslektyre for den som vil oppleve etterforskningens tidkrevende og kjedsommelige detaljer. Men boken er ikke kjedelig. Stadig nye hasteoppdrag og tildragelser driver handlingen videre. Dessuten er boken velsignet fri fra voldsfokusering.

Noen lesere vil nok ha ønsket at handlinger og motiver ble sett gjennom andre øyne enn bare den overarbeidede politibetjentens. Andre vil kanskje ønske seg mer psykologisk analyse av menneskers dunkle sider. Slike savn kompenseres med skarpt blikk for hverdagens detaljer. Et fly som passerer over er ikke bare et fly, det er også en ting som etterlater seg piperensere på himmelen.

For den som ønsker en kriminalroman fra et urbant kriminalmiljø, er denne boken et meget godt valg. Forfatteren inviterer ikke leseren til innsiktsorientert psykologi og sterke følelser. Han beskriver sine romanfigurer nøkternt, og man behøver ikke engasjere seg særlig mye i enkeltpersoner. Hvem er så gjerningsmannen? Forfatteren byr leseren på overraskelser og innsikt i politiets arbeidsmetoder.

Ivar Sønbo Kristiansen
Syddansk Universitet
Odense

Om rollespill og begjær

Oterholm A

Etter kaffen

228 s. Oslo: Gyldendal, 2002. Pris NOK 299
ISBN 82-05-30781-4

Romanen *Etter kaffen* er skrevet av Anne Oterholm, en norsk forfatter med flere romaner bak seg siden debuten i 1995. Hovedpersonen og fortelleren i *Etter kaffen* er Hanne. Hun er 39 år gammel og allmennpraktiserende lege.

Hanne er alenemor for en sønn og datteren Julie på 19 år. Omstendighetene gjør at Hanne blir vertinne for datterens kjæreste Henrik. Over en kopp kaffe innleder de en samtale som blir opptakten til et dramatisk forhold. Henrik er 27 år gammel og universitetsstipendiat. Han er impulsiv og utprøvende, og han utfordrer Hanne gjennom rollespill. Han inntar først rollen som hennes sønn; senere bærer rollespillet mer preg av en gjensidig erotisk tiltrekning.

Roller som lege vekker assosiasjoner til rasjonalitet og saklighet. Dette er egenskaper som etter hvert står i sterk kontrast til Hannes voksende begjær bak datterens rygg. Hanne sier ved en anledning at hun er